Філософський характер фантастики Р. Бредбері

Творчість Рея Бредбері — один з надзвичайних проявів американської культури сучасності, цього складного конгломерату, у якому вигадливо і суперечливо перемішалися заколотники з мракобісами, провісники добра з апологетами насильства, талант із непристойністю.

Бредбері — видатний майстер слова, визнаний стиліст, тонкий психолог, проникливий лірик, але найкраще його можна назвати мудрим казкарем, який поєднав у собі проникливість старійшини, який знає ціну людським словам і справам, із захопленим поглядом дитини, яка вперше побачила ніжну і яскраву красу світанку.

Рей Бредбері — автор багатьох книг, який зумів перетворити в справжнє мистецтво фантастику, ту саму фантастику, яка деякими і дотепер визнається літературою другого сорту, що не заслуговує серйозного відношення. Можливо поступиться таким гігантам, як Хемингуей, Стейнбек, Фолкнер у грунтовності і глибині дослідження західного суспільства, але в чомусь він і далекогляднішій за них, тому що насмілюється зазирнути за обрій, щоб спробувати роздивитися, куди ж уходять рейки сьогоднішнього соціального розвитку.

Книги Р. Бредбері втілили у собі величезний комплекс ідей, думок, настроїв, тривог і радостей сучасної Америки. Цьому охопленню може позаздрити найуважніший спостерігач громадської моралі, хоча дія його оповідань частіше відбувається зовсім не в сьогоднішніх Штатах, а в більш-менш віддаленому майбутньому, або взагалі за тридев’ять земель від рідної планети. Фантастика про майбутнє, стверджує Р. Бредбері, допомагає «жити в сучасному. Адже майбутнє народжується з сучасного. Майбутнє створюється нами і зараз. Щохвилини, яку ми проживаємо, нам дана можливість творити його».

У новітній фізиці існує поняття «простір — час» як єдине ціле; так і у творчості справжнього письменника любов нерозривно пов’язана з ненавистю. Любов до людини, ненависть до усього ворожого — до того, що заважає людині бути гідною цього гордого звання, — така рушійна пружина творчості Бредбері. Ця нероздільна «любов-ненависть» допомогла йому створити, може, найдужчий із безкінечної безлічі написаних у нашому сторіччі «романів-попереджень» — «451° по Фаренгейту», книгу, що принесла автору всесвітню популярність.

Світ, що оточує письменника, із жахом поглянув на відблиски полум’я від палаючих книг, підпалених лиховісними пожежниками Бредбері, який переніс дію свого роману в ті часи, коли книги стали спалювати за те, що вони змушують людей думати. Професія головного героя роману Гая Монтега — пожежник, але пожежник, який озброєний не брандспойтом із водою, а вогнеметом із гасом. Він не тушить, а розпалює пожежі. Цей трагічний парадокс треба сприймати ширше його конкретних рамок, обкреслених у романі. Так траплялося не раз: те, що повинно рятувати людей, допомагати їм, робити життя краще, раптово обертається проти них, починає давити, гнітити, загрожувати, нарешті, убивати. Мисливська зброя пробиває груди самого мисливця, хімік винаходить ОР, атомна енергія спалахує смертельним радіоактивним грибом, поруч із космічним кораблем летить стратегічна ракета. Щось подібне відбувається зараз із західною культурою, яка переходить — часом невловимо — у контркультуру, у маскульт, у кич, тобто в щось таке, що зі справжньою культурою нічого спільного не має, хоча найчастіше продовжує

убиратися в колишній одяг. Адже і пожежники з роману впевнені, що зміст їхньої професії завжди полягав у тому, щоб за сигналом пожежної тривоги мчати і спалювати крамольні томики разом із будинками, а то і власниками.

Однак суспільство, зображене Бредбері, не тільки вбиває книги і людей, так би мовити, фізично. Воно насамперед убиває душі. І невідомо ще, що страшніше — вогнища з книг або телестіни з «родичами», які захопили в полон дружину Монтега Міддред. Скільки їх таких, як Міддред, істот із людиноподібною оболонкою, з якої витрушене все людське. Коли залишки душі, проблиски совісті прокидаються, Мілдред, навіть чітко не усвідомлюючи, що вона робить, намагається покінчити із собою, а її подруги, такі ж нещасливі жертви маскульту, плачуть, почувши декілька віршованих рядків. Але це порив на мить — у них процес духовного розпаду зайшов занадто далеко. Вони, по суті, мертві.

А хіба залишилося що-небудь людське в банді підлітків на автомашинах, які регочуть, і, побачивши самотнього перехожого, відразу вирішують: «Зіб’ємо його!» Вони розважаються так, як учили їх «педагоги», які спалюють книги.

Книга для Бредбері — це не просто предмет, річ, переплетені аркуші з надрукованими на них значками. Для нього книга — це чарівний символ, що прийняв відчутну форму, згусток мудрості, людяності, доброти, прагнення до щастя — словом, усього того, що робить людину людиною. Адже це і є головна тема усієї творчості письменника.

«Фантастика, — якось сказав Бредбері, — це наша реальність, доведена до абсурду». Суспільство, у якому живе Бредбері, сьогодні не спалює книг, навпаки, полиці книжкових магазинів у США забиті всілякою літературою. У тому числі і прекрасними класичними творами, але проте статистика безпристрасно свідчить: величезна кількість американців взагалі не читають книг, зате 95% сімей більш чверті вільного часу проводять, вдивляючись у мерехтливий телеекран. Але з тих, хто читає, у свою чергу, більшість цікавиться зовсім не Диккенсом або Хемінгуеєм...